

repina 99, liga 151) ali pa so skriti pod atributi, ki uporabniku slovarčka najbrž ne bodo zmeraj prišli na misel (*grodnica pod krmna grodnica, dok pod suhi dok*).

Večja doslednost bi bila potrebna pri vrstnem redu izrazov v sinonimnih skupinah, n. pr.: *stan (kaštel)* iz teksta je v slovarčku obdelan pod besedo *stan*, nasprotno je *dvor (most)* pod besedo *most*.

O koristnosti naglasov v takem priročniku ni treba izgubljeni besed. Vendar je rešitev, da z akutom pokažemo mesto poudarka, zanemarimo pa kvantiteto (izjemoma je nakazana pri *pétnici* 58: 196), nezadovoljiva. Pa tudi o mestih poudarka bi se dalo pri marsikateri besedi razpravljati (*vrvica, kaják, ladjišče, kapitánija*).

Nerodne so formulacije: *jambore in prav tako poševnik opirajo nepremične vrvi 26, jeklene vrvi... podpirajo jambor 90, se razbeljena dela spojita v poltrdem stanju 55, ščitasto sidro ima obliko ščita ali glive 98*.

Format Pomorske slovenščine ni posrečen. Na noben način pa velikost knjižice ni v skladu z velikostjo ilustracij. Če pri taki stvari niso odločilni estetski oziri, naj pridejo do veljave vsaj praktični: opis in ilustracija morata zaradi lažje in hitrejšje orientacije čim bližje skupaj.

Pri morebitni novi izdaji naj se izločijo nepotrebna ponavljanja (cisterne 34 : 43, reševalne ladje 34 : 41, vetrnik 68 : 109) in poučevanja (raba *preproste pripráve, ki ji pravimo »kljunač«* (kdo neki?) 83, umivanje vrvi 84, gašenje s peno 73). *Stane Suhadolnik*

PRISPEVEK K RAZLAGI IMENA TAVČAR

V zadnjih letih se je k problemu o izvoru imena Tavčar povrnilo več avtorjev. B. Berčič (Rod, dom in prvo šolanje pisatelja Ivana Tavčarja, Loški razgledi 1 [1954], str. 79) je v svoji razpravi oporekel pravilnost razlage, da je Tavčar »tolmačiti od besede Davčar, kakor še danes sosedi imenujejo prebivalcé Davče«, ki jo je že pred več kot tremi desetletji postavil P. Blaznik (Kolonizacija Selške doline, 1928, str. 93, glej še 113) in se priključil mnenju I. Dolenca (Kaj pomeni beseda Tavčar, Čas 24 [1929], str. 423—4; glej še Mentor 16 [1928], str. 44) in z njim še starejšim razlagam, češ da je beseda izšla iz narodnostne oznake za Nemca — Deutscher. V svojem članku o tej problematiki je D. Ludvik (Als — Davča — Tavčar, JiS V [1959/60], str. 27—8) podprl Blaznikovo trditev in tudi na podlagi glasoslovnih zakonov nemškega jezika dokazoval, da tavčar in deutscher ni isto. Končno se je lansko leto zopet oglasil P. Blaznik in v razpravi (Odkod priimek Tavčar?, Geografski vestnik 32 [1960], str. 27—31) z novimi dokazi, po našem mnenju pravilno, podprl svoje prvotno tolmačenje, ki sta ga prevzela tudi R. Andrejka (Doneski k postanku rodbinskih imen v Selški dolini, GMS 20 [1939], str. 326) in A. Melik (Planine v Julijskih Alpah, Dela Inštituta za geografijo, SAZU 1950, str. 62). Izvajanju Ludvika in Blaznika sta pritegnila z nekaterimi dodatki tudi J. Dolenc in F. Bezlaj (oba v članku z naslovom Še o rodbinskem imenu Tavčar, JiS VI [1960/61], str. 32).

V naslednjem bi hotel z novim virom, ki omenja Tavčarja (Thautzsch, Tautzer) že leta 1536, dopolniti Blaznikova izvajanja. Gre za mitninsko knjigo, ki jo je napisal knjigovodja Tomaž Lévec (?Lewitz) na mitninski postaji Bača. V njej se omenja priimek Tavčar na treh mestih. V soboto, 15. januarja je skozi mitnico tovoril neki »thautzsch« tovor žebeljev, ki so bili po izvoru vsekakor iz fužin v Železnikih, tedaj enem najvažnejših središč žebeljske proizvodnje. Nekaj dni pozneje (20. januarja) se v družbi šestih tovarnikov, po vsej verjetnosti kmetov, ki so tovorili 19 tovorov vina, zopet omenja Tavčar. Končno zaznamuje mitninska knjiga 23. novembra istega leta Petra Tavčarja, ki je za Gregorja Medveda tovoril 7 tovorov žebeljev, vsekakor prav tako iz Železnikov. V prvih dveh primerih gre verjetno za isto osebo, ki je v Furlanijo ali pa proti habsburškim lukam za svoj račun tovorila žebelje, nazaj pa vino. Časovna razlika petih dni se povsem ujema z dolžino poti. Peter Tavčar pa se je verjetno ukvarjal s tovarništvom in je v našem primeru za plačilo transportiral blago omenjenemu Gregorju, ki se v mitninski knjigi še enkrat omenja. Po izvoru sta bila oba Tavčarja nedvomno iz Selške doline, po kateri je bil v tem času in dalje po Baški dolini precej živahen promet proti Furlaniji in morju. Važno trgovsko blago so bili zlasti žebelji, v veliki meri tudi iz Železnikov. Skozi mitninsko postajo v Bači je šla proti Italiji nekako četrtna celotne proizvodnje žebeljev iz kranjskih fužin, ki je v tem stoletju narasla na okoli 2000 tovorov letno. Da bi pa oba ob času omembe še prebivala v Davci, ni mogoče trditi. Vsekakor moremo predvidevati, da je vsaj Peter Tavčar, ki se je, kot smo videli, poklicno ukvarjal tudi s tovarništvom, živel v kraju ob sami poti po dolini. V poštev prihajajo predvsem Železniki, kjer se po urbarju leta 1560 res omenja kajžar Blaž Tavčar, morda Petrov potomec.

Iz gornjega sledi po našem mnenju predvsem dvoje. Točneje se s temi podatki omeji čas začetka kolonizacije Davče, ki ga je treba postaviti vsekakor v dobo med leti 1515 in 1536. Prav tako pa nanj lahko vežemo tudi začetek izvora imena Tavčar. Na komaj izkrčenem ozemlju, ki je bilo za kolonizacijo manj ugodno in sprva tudi ne dovolj veliko, so se morali prebivalci, ki so si pridobili manjšo krčevino, ozreti še za drugim zaslužkom. Za tega pa je dajalo tovarništvo in kmečka trgovina po dokaj prometni smeri Selške doline in vključevanje v dejavnost, ki je bila povezana s fužinarstvom (drvarjenje, oglarjenje, kar je bilo često v zvezi s samim procesom krčenja), dovolj možnosti. Človeka, ki je prišel iz Davč in se v dolini za stalno naselil, ali ki je pogosto prihajal po poslu v dolino, so začeli imenovati po kraju izvora, iz česar se je razvil pravi priimek. V naši mitninski knjigi imamo poleg imena Tavčar še druge primere, tako za sam vzdevek brez osebnega imena (Triester, Oberpacher) kakor tudi z njim (Jacob Zeirützer, Hans Lakher). Zelo značilen primer za ta razvoj najdemo v 16. stoletju na Reki v rodbini mitničarjev in mitninskih knjigovodij, ki so bili po svojem izvoru vsekakor iz Ljubljane. Člane te rodbine so domačini označevali z vzdevkom Laibacher, ki jim je postal priimek.

Ferdo Gestrin

V TOLAŽBO IN POUK

Nemško jezikoslovje praznuje letos pomemben dogodek: dokončan je Grimmov *Deutsches Wörterbuch*. Zasnovan je bil 1838, prvi zvezek je izšel 1852, torej po 123 ali 109 letih je dosegel konec s 380. snopičem v obsegu 32 zajetnih zvezkov (knjig). Po takem delu bi človek pričakoval glasov zmagoslavja in zadoščenja, pa ima kritika ob teh skladnih slovarja zelo mešane občutke. Štiri rodove najboljših germanistov, silo časa, velikanski denar — vse to imajo v mislih ob rezultatu: kaj naj zdaj s tem slovarjem počnemo? Že med izhajanjem je bilo mnogo zelo resnih svaril in opominov, zelo trde in tehtne kritike dela; zlasti očak germanistike Hermann Paul je 1894 svaril pred takim slovarjem. Ob koncu se je pa sprožil cel plaz vprašanj, ki bi jih bilo treba rešiti ob tem slovarju. Za nas so ti glasovi tolažilni in poučni: tolažilni, ker vidimo, da se tudi tako velikemu narodu s tako odlično strokovno pripravljenostjo slovarsko delo ustavlja in ne daje zmeraj zaželenih rezultatov; poučno pa, ker se ob vsem tem vendarle marsikaj lahko naučimo pri snovanju svojega slovarja. Med številnimi kritikami in glasovi je tehten zlasti članek W. Boehlicha *Ein Pyrrhussieg der Germanistik* (*Der Monat*, št. 154). Po njem posnemam nekaj za nas zanimivih podatkov in vprašanj, na las podobnih našim.

Slovar je spočelo romantično narodno navdušenje in mu botrovalo v vseh razvojnih stopnjah do zadnjega snopiča. Grimmu je bila vsa germanistika izraz takega narodnega navdušenja. Vodilni naslednik Rud. Hildebrand je pod Bismarckom (1869) pisal: »Vstajenje naroda je zares odvisno od uspevanja in dela nemške filologije, in ne najmanj od dela za nemški slovar.« Zadnji urednik Th. Frings (Leipzig) pa piše ob koncu: »Krog je Jakob Grimm sprejel breme nemškega slovarja, ni storil tega toliko iz odgovornosti pred znanostjo kolikor iz čuta hvaležnosti in dolžnosti do naroda in domovine. Buditi in krečiti zavest narodne skupnosti in tako pripravljati pot, ki je vodila od politične razbitosti k enotnosti, to je bila najodličnejša naloga, ki je bila odmerjena njegovemu delu. Njegova zadeva je zopet postala naša zadeva; duh, s kakršnim je delo začel, je tudi duh tistih, ki jim je usoda dodelila, da so delo dokončali.« Ta nacionalistična usmeritev je kriva marsikatero pomanjkljivosti slovarja zlasti v izbiri besedja in slovstva, ki je bilo uporabljeno.

Zelja po monumentalnosti je gnala zamisel v obseg, ki mu začetnika nista bila sama kos. Taka velikopoteznost je bila za delo usodna. Ob smrti Jakoba Grimma (1863) so bili dokončani 4 zvezki, pa je obnemogel pri geslu *Frucht*. Po njegovi smrti sta 40 let vodila delo K. Weygand in Rud. Hildebrand. Ta dva sta prvotni načrt še mnogo bolj razširila zlasti v obdelavi. Hildebrandovi članki so sicer bleščeči v marsikakem pogledu, vendar preobsežni, saj obsega n. pr. *Geist* kar 188 stolpcev in je izšel tudi v samostojni knjigi; črka G, ki se je je lotil, je narasla na 5 knjig in pol in je bila dokončana šele 1958. Tako so pomembni germanisti obravnavali vsak svoj delež bolj ali manj izčrpn, a malo enotno. Med njimi je M. Heyne prispeval silno veliko listkov in umrl ob geslu *zähllos*. Njegov učenec H. Meyer je prispeval za slovar najdaljši članek *stehen* v 325 stolpcih, 75 od teh obravnava samo zgodovino besede in oblikovje; obdeloval je besedo 7 let. Leta 1906 je skrbel za slovar prevzela pruska akademija in si s 170 sodelavci v Göttingenu ustvarila novo listkovno gradivo. Prva svetovna vojna je delo hudo zavrla; ko je 1929 zopet steklo, so gradivo spravili v Berlin in računali, da do 1945 delo dokončajo.